

บทที่ 2

บทบาทและอำนาจหน้าที่ขององค์กรสิทธิมนุษยชน

องค์กรสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เป็นกลไกที่มีบทบาทที่สำคัญในสหประชาชาติ ในฐานะเป็นจุดเชื่อมต่อระหว่างกลไกอิสระในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในแต่ละประเทศ กับสหประชาชาติ และเป็นกลไกที่ช่วยให้มาตรฐานด้านสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศมีผลในทางปฏิบัติในระดับประเทศ หน้าที่หลักขององค์กรสิทธิมนุษยชนแห่งชาติคือการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชนภายในประเทศและส่งเสริมให้ ความรู้แก่สังคมและให้คำแนะนำแก่รัฐบาลในเรื่องที่เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน

แนวคิดในการจัดตั้งองค์กรสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเกิดขึ้นเป็นครั้งแรกในต่างประเทศ ค.ศ. 1946 เมื่อคณะมนตรีเศรษฐกิจและสังคม (The Economic and Social Council หรือ (ECOSOC) แห่งสหประชาชาติได้เชิญประเทศภาคีสมาชิกมาร่วมประชุมจัดตั้งกลุ่มหรือคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนของแต่ละประเทศเพื่อประสานความร่วมมือระหว่างประเทศ ภาคีสมาชิกกับคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ และ หลังจากนั้น อีก 14 ปี ต่อมา จึงได้มีมติสนับสนุนให้รัฐบาลต่างๆ จัดตั้งกลุ่มหรือองค์กรสิทธิมนุษยชน ดังกล่าวขึ้น ในช่วงแรกแนวคิดเรื่ององค์กรสิทธิมนุษยชนแห่งชาติมีลักษณะค่อนข้างกว้าง ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มสถาบันหรือองค์กรใดก็ตามในระดับประเทศที่มีหน้าที่เกี่ยวกับการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน เช่น กลไกด้านกระบวนการยุติธรรม ศาลอาญาหรือ อนุญาโตตุลาการด้านการปกครอง หรือองค์การเอกชนต่างก็อยู่ในความหมายของสถาบันสิทธิมนุษยชนทั้งสิ้น ต่อมาแนวคิดเกี่ยวกับองค์กรสิทธิมนุษยชนแห่งชาติได้พัฒนาให้มีลักษณะเฉพาะด้านมากขึ้นใน ปี พ.ศ. 2534 (ค.ศ. 1991) ได้มีการจัดสัมมนาระหว่างประเทศขึ้น ณ กรุงปารีส ประเทศฝรั่งเศส โดยได้ร่วมกันกำหนดแนวทางหรือมาตรฐานเกี่ยวกับการตั้งและการดำเนินงานขององค์กรสิทธิมนุษยชน แห่งชาติ ซึ่งเป็นที่รู้จักกันในนาม “หลักการปารีส” (Paris Principles) และ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ ก็ได้รับรองในเวลาต่อมา¹

¹ อัจฉรา ฉายากุล, บทบาทของสหประชาชาติและองค์การเอกชนในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน. กฎหมายสิทธิมนุษยชนในชุดวิชากฎหมายสิทธิมนุษยชน, (นนทบุรี: คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2548), น.113-114.

ในหลักการปารีส (Paris Principles) ได้กล่าวถึงแนวทางในการจัดตั้งองค์กรสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ซึ่งเป็นมาตรฐานขั้นต่ำขององค์กรสิทธิมนุษยชน หน้าที่ว่าควรจัดตั้งองค์กรสิทธิมนุษยชน หน้าที่ที่เป็นอิสระในด้านงบประมาณ ด้านการปฏิบัติหน้าที่รวมทั้งองค์ประกอบ ที่มีความหลากหลายและยังได้กำหนดความรับผิดชอบขององค์กรสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เช่น การให้ข้อเสนอแนะและรายงานสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนการสนับสนุนการเข้าเป็นภาคี

อนุสัญญาระหว่างประเทศและการปฏิบัติตามมาตรฐานสิทธิมนุษยชนสากล การสนับสนุน การศึกษาวิจัยด้านสิทธิมนุษยชนการร่วมมือกับสหประชาชาติกลไกระดับภูมิภาคและระหว่างองค์กรสิทธิมนุษยชนแห่งชาติด้วยกัน สำหรับการรับและการตรวจสอบเรื่องร้องเรียนนั้น องค์กรสิทธิมนุษยชน หน้าที่ควรยึดหลักการใกล้เคียงกับปัญหาอย่างฉันทมิตร โดยให้ฝ่ายที่เกี่ยวข้องปฏิบัติตามข้อตกลงควรแจ้งสิทธิต่างๆ แก่ผู้ร้องรวมทั้งการให้ข้อเสนอแนะแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ปัญหาขององค์กรสิทธิมนุษยชน หน้าที่มีหลายประการ กล่าวคือ ประเทศส่วนใหญ่ ยังไม่มีการจัดตั้งองค์กรสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ สำหรับบางประเทศที่จัดตั้งคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติแล้ว แต่ยังคงขาดผู้เชี่ยวชาญและประสบการณ์รวมทั้งงบประมาณในการดำเนินการที่ยังคงต้องพึ่งพารัฐบาล ทำให้การปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติยังไม่มีความเป็นอิสระอย่างเต็มที่ นอกจากนี้บทบาทในเวทีสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศโดยเฉพาะในบทบาทของสหประชาชาติก็ได้ให้ความสำคัญน้อยกว่ารัฐบาล กล่าวคือ ผู้แทนขององค์กรสิทธิมนุษยชน หน้าที่แสดงความเห็นได้ในบางระเบียบวาระเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับองค์กรสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเท่านั้นและไม่มีสิทธิออกเสียงลงคะแนนในมติของเรื่องนั้น ๆ

ปัจจุบันเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่า การที่จะคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิมนุษยชน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ จำเป็นจะต้องมีการจัดตั้งกลไกระดับชาติ ซึ่งในระยะเวลาไม่กี่ปีที่ผ่านมาได้มีการจัดตั้งองค์กรสิทธิมนุษยชนอย่างเป็นทางการ (Official Human Rights Institution) ในหลายประเทศและถึงแม้ว่าบทบาทหน้าที่ขององค์กรดังกล่าวอาจแตกต่างกันตามความเหมาะสมของแต่ละประเทศแต่ทุกประเทศต่างยึดถือวัตถุประสงค์หลักร่วมกันคือการทำให้องค์กรสิทธิมนุษยชน “เป็นองค์กรระดับชาติเพื่อคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิมนุษยชน”

2.1 บทบาทและอำนาจหน้าที่ขององค์กรสิทธิมนุษยชนในต่างประเทศ

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนในต่างประเทศได้การมีการจัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นหลักประกันว่ามีการใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ซึ่งอำนาจของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติจะมีความเป็นอิสระจากรัฐบาล

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนมีการดำเนินงานอย่างเป็นอิสระ คณะกรรมการส่วนใหญ่จะประกอบด้วยสมาชิกที่หลากหลายพื้นฐานแตกต่างกันมีความเชี่ยวชาญในแต่ละด้านและมีประสบการณ์ในเรื่องสิทธิมนุษยชน แต่ละประเทศอาจกำหนดจำนวนและคุณสมบัติอื่น ๆ ได้ เช่น อาจมาจากตัวแทนกลุ่มอาชีพต่างๆ โดยกำหนดอำนาจหน้าที่คุ้มครองสิทธิและ เสรีภาพของคนในประเทศ ตน “มีการกำหนดขอบเขตอำนาจของคณะกรรมการ (Commission 's Jurisdiction) การสอบสวนการกระทำที่เป็น การละเมิดสิทธิมนุษยชนอาจมีการกำหนดอำนาจหน้าที่ไว้ในรัฐธรรมนูญ”²

โดยทั่วไปคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนมักจะไม่มีความอำนาจที่จะกำหนดโทษที่มีผลผูกพัน ตามกฎหมายต่อคู่กรณีฝ่ายที่ถูกร้องเรียนได้ แต่อย่างไรก็ตามคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนยังสามารถกำหนดมาตรการการแก้ไขเยียวยาให้ผู้กระทำละเมิดดำเนินการแก้ไขเยียวยาได้หากผู้กระทำละเมิดเพิกเฉยก็อาจมีการส่งเรื่องที่ยังไม่สามารถหาข้อยุติได้นั้นไปยังศาล เพื่อพิจารณา ในชั้นสุดท้ายได้

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนในประเทศต่างๆ ส่วนใหญ่มาจากหลายสาขาวิชาชีพ เช่น นักกฎหมาย ผู้พิพากษา แพทย์ สื่อมวลชน สหภาพแรงงาน ตัวแทนองค์กรเอกชนและบุคคลผู้มีชื่อเสียงในสังคม มีองค์ประกอบและอำนาจหน้าที่ดังนี้

2.1.1 กลุ่มประเทศที่มีอำนาจให้คำปรึกษาแนะนำ

องค์กรสิทธิมนุษยชนในต่างประเทศที่มีอำนาจในการให้คำปรึกษาแนะนำเช่น (1) ประเทศนิวซีแลนด์ (2) ประเทศฟิลิปปินส์ (3) ประเทศอินเดีย (4) ประเทศสหรัฐอเมริกา (5) ประเทศแคนาดา มีที่มาและอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

² สุทิน นพเกตุ, โครงการจัดตั้งคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ: กลไกคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิมนุษยชนในประเทศไทย, (กรุงเทพมหานคร: ไทยเจริญการพิมพ์, 2542), น.8.

2.1.1.1 ประเทศนิวซีแลนด์

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติของนิวซีแลนด์ (คณะกรรมการสิทธิมนุษยชน) จัดตั้งขึ้นตามรัฐบัญญัติว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ.1993 ประกอบด้วย คณะกรรมการ 5-7 คน คือ

(1) ประธานคณะกรรมการ

(2) กรรมการที่ได้รับแต่งตั้งเป็นกรรมการระดับข้อพิพาทระหว่างเชื้อชาติ

(3) กรรมการว่าด้วยความเป็นส่วนตัวหรือสิทธิส่วนตัวแต่งตั้งตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความเป็นส่วนตัว ค.ศ. 1993 (The Privacy Act 1993)

(4) กรรมการที่ได้รับการแต่งตั้งเป็นกรรมการดำเนินคดี

(5) กรรมการสิทธิมนุษยชนผู้อื่นอีกไม่เกิน 3 คน กรรมการสิทธิมนุษยชนตาม (1), (2), (4) และ (5) ได้รับแต่งตั้งโดยผู้สำเร็จราชการโดยคำแนะนำของรัฐมนตรี อาจแต่งตั้งกรรมการสมทบเพื่อทำหน้าที่ แทนกรรมการที่ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ตามตำแหน่งได้

การเสนอบุคคลเพื่อดำรงตำแหน่งกรรมการหรือกรรมการสมทบรัฐมนตรี จะต้องพิจารณาทั้งคุณสมบัติส่วนตัวและความรู้ความสามารถและประสบการณ์ในเรื่องต่างๆ ที่อาจจะมีการนำเสนอต่อคณะกรรมการเพื่อวินิจฉัย

1) การสรรหากรรมการและกรรมการสมทบบุคคลที่ได้รับแต่งตั้งเป็นกรรมการหรือกรรมการสมทบ จะไม่ถือเป็นข้าราชการในพระมหากษัตริย์โดยเจตนารมณ์แห่งพระราชบัญญัติภาคีรัฐบาล ค.ศ.1988 หรือ กองทุนสวัสดิการสังคมของข้าราชการ ค.ศ. 1956

2) การแต่งตั้งผู้พิพากษาเป็นกรรมการสิทธิมนุษยชน

(1) การแต่งตั้งผู้พิพากษาเป็นกรรมการหรือกรรมการสมทบหรือการปฏิบัติงาน ของผู้พิพากษาในฐานะกรรมการหรือกรรมการสมทบ มิได้มีผลกระทบต่อวาระในการดำรงตำแหน่งทางตุลาการหรือกระทบต่อชั้นยศ สถานภาพ ลำดับ เงินเดือนเงินปี หรือค่าป่วยการ หรือสิทธิพิเศษในฐานะผู้พิพากษา (รวมตลอดทั้งที่เกี่ยวข้องกับกองทุนสวัสดิการของสังคมข้าราชการ) และโดยเจตนารมณ์ทั้งมวลแห่งกฎหมายนี้ การปฏิบัติงานของพิพากษาโดยตำแหน่งกรรมการหรือกรรมการสมทบจะถือว่าเป็นการปฏิบัติงานในฐานะผู้พิพากษา

(2) ผู้พิพากษาที่กำลังดำรงตำแหน่งกรรมการในช่วงขณะหนึ่งอาจปฏิเสธที่จะมีส่วนร่วมหรือขอถอนตัวจากการมีส่วนร่วมในการกิจหรือกิจกรรมใดของคณะกรรมการ หากผู้พิพากษานั้นพิจารณาเห็นว่าการนั้นไม่สอดคล้องกับตำแหน่งทางตุลาการของตน

(3) กรรมการถือว่าด้วยความเป็นส่วนตัวอาจถอนตัวจากการมีส่วนร่วมในภารกิจหรือกิจกรรมใดของคณะกรรมการหาก

(3.1) กรรมการถือว่าด้วยความเป็นส่วนตัวพิจารณาแล้วว่าเรื่องดังกล่าวไม่สอดคล้องกับภารกิจหรือตำแหน่งในฐานะกรรมการถือว่าด้วยความเป็นส่วนตัวหรือ

(3.2) ในกรณีที่กรรมการถือว่าด้วยความเป็นส่วนตัวเป็นผู้พิพากษาและได้พิจารณาแล้วเห็นว่าเรื่องดังกล่าวไม่สอดคล้องกับตำแหน่งทางตุลาการของตน

วาระการดำรงตำแหน่งคราวละไม่เกิน 5 ปี ซึ่งอาจได้รับการแต่งตั้งกลับเข้าดำรงตำแหน่งได้อีก โดยจะพ้นจากตำแหน่งเมื่อตาย ลาออก ศาลพิพากษาให้เป็นบุคคลล้มละลาย หรือถูกถอดถอนออกจากตำแหน่งโดยผู้สำเร็จราชการ

3) คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติของประเทศนิวซีแลนด์มีอำนาจหน้าที่ดังนี้

(1) ส่งเสริมความรู้โดยให้การศึกษาและเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน

(2) สนับสนุนและประสานแผนงานกิจกรรมทางด้านสิทธิมนุษยชน

(3) จัดทำข้อคิดเห็นและรายงานเผยแพร่ต่อสาธารณะในเรื่องที่มีผลกระทบต่อสิทธิมนุษยชน รวมทั้งข้อคิดเห็น รายงานที่ส่งเสริมความเข้าใจในกฎหมายสิทธิมนุษยชนและการปฏิบัติตามกฎหมายสิทธิมนุษยชน

(4) เตรียมและจัดพิมพ์เผยแพร่ตามแต่คณะกรรมการจะเห็นสมควรซึ่งคำแนะนำสำหรับการบอกล้างนิติกรรมหรือบอกล้างการปฏิบัติที่ขัดหรือแย้งกับบทบัญญัติแห่งกฎหมายสิทธิมนุษยชนนี้

(5) เชิญผู้เกี่ยวข้องมาให้ปากคำรวมทั้งขอข้อมูลและเอกสารที่จำเป็นจากหน่วยงานของรัฐในเรื่องที่มีผลกระทบต่อสิทธิมนุษยชน

(6) ทราบดีและร่วมมือกับบุคคลและองค์กรอื่นซึ่งมีหน้าที่คุ้มครองสิทธิมนุษยชน

(7) ใ้ส่วนในเรื่องต่างๆ ซึ่งหมายรวมถึงการตรวจการปฏิบัติตามหรือกระบวนการทั้งของภาครัฐและมิใช่ภาครัฐที่เห็นว่าอาจมีผลกระทบต่อสิทธิมนุษยชน

(8) รายงานนายกรัฐมนตรี ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับอนุสัญญาและกติการะหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนรวมทั้งข้อกฎหมายและข้อเสนอนโยบายของรัฐ

(9) แลกเปลี่ยนสาระเรื่องเกี่ยวกับกลุ่มบุคคลในประเทศหรือกลุ่มบุคคลที่อาจเดินทางมาประเทศนิวซีแลนด์ผู้ที่เป็นหรืออาจจะเป็นเป้าหมายของความเกลียดชังผู้ที่ถูกหรืออาจถูกดูหมิ่นโดยมี

มูลเหตุว่ากลุ่มบุคคลนั้นประกอบด้วยบุคคลซึ่งการเลือกปฏิบัติต่อเขาเป็นการกระทำอันมิชอบด้วยกฎหมาย โดยกฎหมายได้กำหนดบทลงโทษผู้ที่จงใจขัดขวางหรือต่อต้านการปฏิบัติงานของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนไว้ด้วย³

2.1.1.2 ประเทศฟิลิปปินส์

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนของประเทศฟิลิปปินส์ (The Philippines Commission on Human Rights – PCHR) ก่อตั้งขึ้นโดยรัฐธรรมนูญ ค.ศ. 1987 (พ.ศ. 2530) ของสาธารณรัฐฟิลิปปินส์มีบทบัญญัติรับรองสิทธิมนุษยชนอย่างกว้างขวาง โดยให้จัดตั้งคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ซึ่งมาจากการแต่งตั้งของประธานาธิบดี ประกอบด้วยสมาชิก 5 คน ได้แก่ ประธานกรรมการคนหนึ่งและกรรมการอีกสี่คน ซึ่งมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้

- (1) เป็นพลเมืองฟิลิปปินส์โดยกำเนิด
- (2) อายุไม่ต่ำกว่าสามสิบห้าปีบริบูรณ์
- (3) ไม่อยู่ระหว่างการลงสมัครรับเลือกตั้ง
- (4) ต้องเป็นสมาชิกเนติบัณฑิตยสภา
- (5) ไม่ดำรงตำแหน่งหรือเป็นพนักงานของบริษัทหรือหน่วยงานหรือสำนักงานใด ๆ
- (6) ไม่มีผลประโยชน์ทางธุรกิจหรือสัมปทานต่างๆ

ขอบเขตความรับผิดชอบของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งฟิลิปปินส์หน้าที่ของ PCHR ระบุไว้ในรัฐธรรมนูญ ค.ศ. 1987 (พ.ศ. 2530) ดังนี้

- (1) การศึกษา

จัดให้มีโครงการต่อเนื่องในด้านการวิจัย การศึกษา และเผยแพร่ข้อมูลที่ส่งเสริมพัฒนาการเคารพสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน

- (2) ให้คำปรึกษาและข้อเสนอแนะ

ให้คำแนะนำต่อรัฐสภาถึงมาตรการที่มีประสิทธิภาพในการส่งเสริมสิทธิมนุษยชนและการจ่ายค่าชดเชยแก่ผู้ที่ได้รับความเสียหายหรือครอบครัวผู้เสียหายจากการละเมิดสิทธิมนุษยชนติดตาม

³ สุวลักษณ์ นาทีกาญจนลาภ, (2542), น.6-11, โปรดดู เกษราภรณ์ บำรุงรส, “ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2542”, (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง), น.95

การปฏิบัติของรัฐบาลต่อสนธิสัญญา ข้อผูกมัดระหว่างประเทศเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนซึ่งรัฐบาลลงนาม หรือให้สัตยาบัน

(3) การสอบสวน

สอบสวนคำร้องทุกข์ที่ได้รับในการละเมิดสิทธิมนุษยชนทุกรูปแบบที่เกี่ยวข้องกับสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ทั้งที่มีผู้ร้องเรียนหรือดำเนินการโดยคณะกรรมการ ฯ เอง

(4) หน้าที่อื่น ๆ

กำหนดมาตรการทางกฎหมายที่เหมาะสมในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของประชาชนชาวฟิลิปปินส์ทุกคน ตลอดจนชาวฟิลิปปินส์ที่อาศัยอยู่ในประเทศอื่นๆ รวมทั้งกำหนดมาตรการการป้องกันและการบริการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชนผู้ยากไร้ที่ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือต้องการปกป้องดูแลมิให้ถูกละเมิด

ดำเนินการตามอำนาจหน้าที่อื่นๆ ที่ระบุไว้ในกฎหมาย

อำนาจของ PCHR ในการสืบสวนและวินิจฉัยคำร้องทุกข์ PCHRได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่ให้คำปรึกษาและให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะต่างไปจากคณะกรรมการฯ ชุดอื่น ๆ ในเอเชียกิจกรรมส่วนหนึ่งของ PCHR คือ การปฏิบัติงานตลอด 24 ชั่วโมง โดยมีหน่วยเคลื่อนที่เร็วพร้อมปฏิบัติการ (Quick Reaction Team) ปฏิบัติ

การนี้ใช้กับกรณีที่มีเหตุเสียชีวิตหรือการข่มขู่ประทุษร้าย ถึงแก่ชีวิตหรือพิการ

หน้าที่พิเศษอื่นๆ คือรับผิดชอบในการคุ้มครองสิทธิของประชาชนชาวฟิลิปปินส์ที่อาศัยอยู่ในประเทศอื่นๆ ด้วย

เพื่อดำเนินงานตามภาระหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย รัฐธรรมนูญได้กำหนดให้ PCHR สามารถจัดทำกรอการทำงาน และขั้นตอนการทำงานต่างๆได้ด้วยตนเอง รวมถึงการใช้กระบวนการทางศาลได้ด้วย PCHR มีอำนาจสั่งปล่อยพยานให้พ้นผิด และขอความช่วยเหลือจากหน่วยของรัฐสภา นอกจากนี้ PCHR ยังพัฒนาโครงการป้องกันพยานเพื่อสร้างความมั่นใจให้กับพยานในการให้ปากคำ

อย่างไรก็ตาม PCHR ไม่มีอำนาจในการดำเนินการฟ้องร้องตามกฎหมายศาลสูงได้ มีคำวินิจฉัยว่า PCHR เป็นเพียงองค์การสอบสวนที่ไม่มีอำนาจในการชี้ขาดสิทธิของคู่กรณีคณะกรรมการฯ สามารถเสนอแนะต่อเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องให้ดำเนินการตามความเหมาะสมได้เท่านั้นและเพื่อเป็นการแก้ปัญหาทบทวนยุติธรรม (Department of Justice) ได้รับมอบหมายให้ทำการแทน

ทนายความของคณะกรรมการ ฯ ด้วยการทำหน้าที่เป็นอัยการพิเศษปัจจุบัน ทนายความประจำคณะกรรมการ ฯ สามารถยื่นคำฟ้องร้องโดยตรงต่อเจ้าหน้าที่กระทรวงยุติธรรมเมื่อการไต่สวนมีมูล⁴

2.1.1.3 ประเทศอินเดีย

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติของประเทศไทย (India's National Human Rights Commission –NHRC) ได้มีการก่อตั้ง NHRC เกิดขึ้นในช่วงที่มีแรงกดดันอย่างมากจากในประเทศและนานาชาติ ต่อกรณีปัญหาสิทธิมนุษยชนที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะที่แคว้นปัญจาบ และปัญหาชายแดนที่จามมูและแคชเมียร์ การจัดตั้งคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนของรัฐบาลอินเดีย จึงเป็นไปเพื่อลดแรงกดดันดังกล่าว

NHRC ของอินเดียได้มีการจัดตั้งขึ้นอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 12 ตุลาคม พ.ศ. 2536 โดยกฎหมายว่าด้วยเรื่องการปกป้องสิทธิมนุษยชน ต่อมากฎีกาดังกล่าวได้รับการแก้ไขปรับปรุงนำเสนอต่อรัฐสภา และประกาศใช้เป็นกฎหมายเมื่อวันที่ 7 ธันวาคม พ.ศ. 2536 (ค.ศ.1993)

กฎหมายว่าด้วยเรื่องการปกป้องคุ้มครองสิทธิมนุษยชน พ.ศ. 2536 ได้ให้คำจำกัดความสิทธิมนุษยชนว่าครอบคลุมถึงสิทธิที่จะมีชีวิตอยู่ เสรีภาพความเสมอภาค และศักดิ์ศรีของปัจเจกบุคคล ภายใต้การปกป้องคุ้มครองของรัฐธรรมนูญ หรือ กฎบัตรสหประชาชาติ (เช่น ICCPR หรือ ICESPR) และบังคับใช้โดยศาล องค์การนิรโทษกรรมสากลได้ตั้งข้อสังเกตไว้ว่าสิทธิบางประการตาม ICCPR ไม่ได้ถูกรวมไว้ หรือถูกรวมไว้ในความหมายที่แคบตามรัฐธรรมนูญของอินเดียยิ่งกว่านั้น กฎบัตรสหประชาชาติไม่สามารถถูกบังคับใช้ได้โดยตรงตามกฎหมายของอินเดีย นอกจากนั้น NHRC ยังถูกกำหนดภารกิจขอบเขตความรับผิดชอบและอำนาจหน้าที่ไว้ให้แคบไม่สามารถรับกรณีที่ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนมาแล้ว นานกว่าหนึ่งปีซึ่งถือว่าเป็นข้อจำกัดที่ทำให้ผู้ด้อยโอกาสขาดโอกาสที่จะได้รับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

นอกจากนี้ ยังมีกฎหมายบางมาตราในกฎหมายที่จำกัดบทบาทของคณะกรรมการไว้อย่างชัดเจน ได้มีการกำหนดกระบวนการพิจารณาไว้เป็นพิเศษสำหรับการสอบสวน การละเมิดสิทธิมนุษยชนที่กระทำโดยกองกำลังทหารมีการจัดการปฏิบัติงานของคณะกรรมการ ฯ ในเขตจามมูและแคชเมียร์⁵

⁴ สุทิน นพเกตุ, อ้างแล้ว เชิงบรรณที่ 2 น.29-30.

⁵ เพิ่งอ้าง, น.24-25.

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติของประเทศไทยประกอบด้วย

- (1) ประธานที่เป็นประธานศาลฎีกา
- (2) สมาชิก 1 คน ที่เป็นหรือเคยเป็นผู้พิพากษาศาลฎีกา
- (3) สมาชิก 1 คน ที่เป็นหรือเคยเป็นผู้พิพากษาหัวหน้าศาล
- (4) สมาชิก 2 คน ที่ได้รับการแต่งตั้งจากผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้มีประสบการณ์ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับงานด้านสิทธิมนุษยชน

(5) ประธานของคณะกรรมการแห่งชาติเพื่อชนกลุ่มน้อย คณะกรรมการแห่งชาติ เพื่อหิชน (ชนวรรณะต่ำ) และชนเผ่าที่ได้รับการกำหนดไว้และคณะกรรมการแห่งชาติเพื่อสตรี

คณะกรรมการ มีวาระ การดำรงตำแหน่ง 5 ปี นับจากวันที่เข้ารับตำแหน่งหรือจนกว่ากรรมการจะมีอายุครบ 70 ปี และมีสิทธิได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งอีกวาระหนึ่ง การพ้นจากตำแหน่งนั้นเป็นไปตามบัญญัติของกฎหมาย เช่น ถูกถอดถอนล้มละลาย วิกจริต พุพพลภาพทางร่างกายหรือจิตใจ ประพฤติชั่วอย่างร้ายแรง เป็นต้น สมาชิกที่สิ้นสุดวาระในการดำรงตำแหน่งประธานหรือสมาชิกจะต้องไม่ทำงานที่อยู่ภายใต้รัฐบาลอินเดียหรือภายใต้รัฐบาลระดับมลรัฐได้⁶

ขอบเขตความรับผิดชอบและอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติของอินเดียระบุอยู่ในพระราชบัญญัติส่งเสริมสิทธิมนุษยชน พ.ศ. 2536 (ค.ศ. 1993) มีดังนี้

- (1) ส่งเสริมการศึกษา การวิจัย และการเผยแพร่ความรู้ด้านสิทธิมนุษยชน
 - (1.1) จัดทำและส่งเสริมงานวิจัยด้านสิทธิมนุษยชน
 - (1.2) เผยแพร่งานด้านสิทธิมนุษยชน การปกป้องพิทักษ์ รักษาสิทธิผ่านทางสิ่งพิมพ์ สื่อสารมวลชนที่ประชุมสัมมนา ฯลฯ
 - (1.3) สนับสนุนองค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs) กลุ่มองค์กรและสถาบันต่างๆ ในการร่วมทำงานแก้ปัญหาด้านสิทธิมนุษยชน
 - (1.4) งานอื่นๆ ที่จะช่วยในการส่งเสริมสิทธิมนุษยชน
- (2) ให้คำปรึกษาและข้อเสนอแนะ

⁶ เกษราภรณ์ บำรุงรส, "ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2549), น.97-98.

(2.1) ทบทวนมาตรการต่างๆ ที่มีอยู่ในรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายที่ใช้ในการปกป้องคุ้มครองสิทธิมนุษยชน เพื่อเสนอแนะและหามาตรการใหม่ที่มีผลในทางปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

(2.2) ศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับสนธิสัญญาและกลไกระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้อง กับสิทธิมนุษยชนและเสนอแนะการนำไปปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ

(3) การสอบสวน

(3.1) ได้สวนหาข้อเท็จจริงตามคำร้องของผู้เสียหาย ผู้แทนหรือดำเนินการเองในกรณีดังต่อไปนี้

- การละเมิดสิทธิมนุษยชน
- การละเลยการปฏิบัติหน้าที่ในการปกป้องคุ้มครองการละเมิดสิทธิมนุษยชนของเจ้าหน้าที่รัฐ

(3.2) การแทรกแซงในกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการกล่าวหากรณีด้านสิทธิมนุษยชนที่กำลังอยู่ในระหว่างการพิจารณาของศาล ทั้งนี้ตามที่ได้ได้รับความเห็นชอบจากศาลนั้นแล้ว

(3.3) การตรวจเยี่ยมเรือนจำ หรือสถานกักกันทุกประเภทที่อยู่ในความควบคุมดูแลของหน่วยงานรัฐเพื่อศึกษาและทำความเข้าใจสภาพชีวิตความเป็นอยู่ รวมทั้งปัญหาอื่นๆ และทำข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงแก้ไขต่อไป

การใช้อำนาจของ NHRC สามารถใช้อำนาจทางแพ่งตามกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งซึ่งรวมถึงการออกหมายเรียกและบังคับใช้ตามหมายเรียกให้มาปรากฏตัวการสอบพยานตามคำสาบาน การบังคับเรียกเอกสารการรับคำให้การที่เป็นลายลักษณ์อักษร การเรียกดูเอกสารสาธารณะหรือสำเนาคดีจากศาลในกรณีที่พยานหมิ่นประมาทศาลหรือเบิกความเท็จคณะกรรมการฯ สามารถดำเนินการฟ้องร้องต่อศาลตามกฎหมายได้ อย่างไรก็ตามดูเหมือนหนึ่งอำนาจการสืบสวนจะลดน้อยลงเมื่อไม่มีเจ้าหน้าที่สืบสวนอิสระ

เมื่อการสืบสวนพบว่าการละเมิดสิทธิมนุษยชน หรือมีการละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ของอินเดีย มีเพียงอำนาจในการเสนอแนะและใช้ความพยายามในการโน้มน้าวเพื่อให้เกิดการชดใช้ หรือ อาจเสนอแนะให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการทางกฎหมาย อาจขอคำสั่งจากศาลสูงหรือยิ่งกว่านั้น อาจแนะนำให้จ่ายเงินเป็น

ค่าชดเชยแก่ผู้เสียหายหรือญาติ อย่างไรก็ตามก็ดีรัฐบาลไม่ถูกผูกมัดให้ปฏิบัติตามข้อเสนอแนะของคณะกรรมการฯ แต่ขึ้นอยู่กับมโนธรรมที่มีอยู่

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติของอินเดีย ต้องส่งรายงานการสืบสวนพร้อมข้อเสนอแนะต่อรัฐบาลอินเดียและรัฐบาลต้องสนองตอบภายในหนึ่งเดือน พร้อมชี้แจงกิจกรรมที่จะดำเนินการตามที่ได้รับการเสนอแนะ หลังจากนั้นคณะกรรมการฯ ต้องจัดให้มีการพิมพ์รายงานการสืบสวนพร้อมผลการตอบรับจากรัฐบาล และมีรายงานนั้นสำหรับผู้เสียหาย

พระราชบัญญัติส่งเสริมสิทธิมนุษยชน พ.ศ. 2536 ของอินเดีย ได้ระบุให้มีการจัดตั้งศาลสิทธิมนุษยชนของอินเดียขึ้นมาเพื่อพิจารณาคดีสิทธิมนุษยชนเป็นการเฉพาะด้วยความเห็นชอบของศาลสูงและรัฐบาลกลางซึ่งรวมถึงการแต่งตั้งอัยการพิเศษ เพื่อดูแลคดีสิทธิมนุษยชน แต่กฎหมายมิได้ระบุถึงความสัมพันธ์โดยตรงระหว่างคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติกับศาลสิทธิมนุษยชนไว้แต่อย่างใด⁷

2.1.1.4 ประเทศสหรัฐอเมริกา

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติของประเทศสหรัฐอเมริกา ประกอบด้วยคณะกรรมการ 8 คน แต่งตั้งโดยประธานาธิบดี 4 คน และรัฐสภา 4 คน โดยจะมีกรรมการจากพรรคการเมืองเดียวกันไม่เกิน 4 คน ประธานาธิบดีจะแต่งตั้งประธาน และรองประธานจากคณะกรรมการ ด้วยความเห็นชอบของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

คณะกรรมการมีวาระตำแหน่ง 6 ปี แต่ประธานาธิบดีสามารถถอดถอนจากตำแหน่งได้ต่อเมื่อกรรมการผู้นั้นละเลยหน้าที่หรือประพฤติมิชอบในการปฏิบัติหน้าที่

คณะกรรมการจะจัดประชุมประจำเดือน และในหนึ่งปีจะมีการพบปะกัน หลายครั้งเพื่อจัดการประชุมปรึกษาหารือและหาข้อมูลสรุปจากที่ประชุม

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชน เป็นหน่วยงานอิสระก่อตั้งโดยสภานิติบัญญัติในปี พ.ศ. 2500 และก่อตั้งขึ้นใหม่อีกครั้งในปี พ.ศ. 2526 มีหน้าที่ดังต่อไปนี้

(1) สืบสวนคำร้องซึ่งกล่าวหาว่าประชาชนถูกละเมิดสิทธิการออกเสียงเลือกตั้งเนื่องจากเชื้อชาติ สีผิว ศาสนา เพศ อายุ ความพิการ หรือชาติกำเนิด

⁷ สุทิน นพเกตุ, อ่างแล้ว เชิงอรรถที่ 2 น.26.

(2) ศึกษาและรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการเลือกปฏิบัติ หรือปฏิเสธการปกป้องความเท่าเทียมกันทางกฎหมายภายใต้รัฐธรรมนูญ เนื่องจากเชื้อชาติ สีผิว ศาสนา เพศ อายุ ความพิการหรือชาติกำเนิด หรือในการบริหารงานยุติธรรม

(3) ประเมินกฎหมายส่วนกลางและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการเลือกปฏิบัติหรือ การปฏิเสธการปกป้องความเท่าเทียมกันทางกฎหมาย เนื่องจากเชื้อชาติ สีผิว ศาสนา เพศ อายุ ความพิการหรือชาติกำเนิดหรือการบริหารงานยุติธรรม

(4) ทำหน้าที่เป็นตัวกลางในการตกลงของคู่กรณี (clearing house) สำหรับข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการเลือกปฏิบัติ

(5) ส่งรายงานผลและข้อเสนอแนะให้ประธานาธิบดี และสภานิติบัญญัติจัดพิมพ์ประกาศเพื่อลดการเลือกปฏิบัติหรือการปฏิเสธความเท่าเทียมกันทางกฎหมายเนื่องจากเชื้อชาติ สีผิว ศาสนา เพศ อายุ ความพิการหรือชาติกำเนิด

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งสหรัฐอเมริกาจัดตั้งขึ้นเป็นหน่วยงานอิสระตามบทบัญญัติของกฎหมายทำหน้าที่รวบรวมและศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการปฏิเสธการปกป้อง ความเท่าเทียมกันทางกฎหมายเนื่องจากเชื้อชาติ สีผิว ศาสนา เพศ อายุ ความพิการ ชาติกำเนิดหรือการบริหารงานยุติธรรมในแง่ที่เกี่ยวข้องกับการออกเสียงเลือกตั้งการบังคับกฎหมายสิทธิพลเรือนและความเท่าเทียมกันในโอกาสทางการศึกษา การจ้างงานและที่อยู่อาศัย⁸

2.1.1.5 ประเทศแคนาดา

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนของประเทศแคนาดาก่อตั้งขึ้น เมื่อปี พ.ศ. 2520 มีจำนวนไม่เกิน 8 คน (มีสมาชิกทำงานเต็มเวลา 2 คน และสมาชิกที่ทำงานไม่เต็มเวลา 6 คน) ประธานและรองประธานกรรมการมีวาระตำแหน่ง 7 ปี ส่วนกรรมการอื่น ๆ มีวาระดำรงตำแหน่งไม่เกิน 3 ปี คณะกรรมการอื่นๆ ต้องประกอบอาชีพของตนและจะต้องถือประโยชน์ต่องานของคณะกรรมการซึ่งเป็นงานนอกเวลา คณะกรรมการจะมาจากส่วนต่างๆ ของประเทศและพื้นฐานต่างๆ กัน โดยต้องมีสัดส่วนของชายและหญิงจำนวนเท่าๆ กันคณะกรรมการจะประชุมกันเป็นประจำตลอดปี

คณะกรรมการจะทำหน้าที่เพื่อประโยชน์ของชาวแคนาดา โดยมีอำนาจหน้าที่ดังนี้

(1) พิจารณาแก้ไขปัญหาเรื่องร้องทุกข์

⁸ เกษราภรณ์ บำรุงรส, อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 6 น.98-99.

(2) ส่งเสริมความรู้เรื่องสิทธิมนุษยชนและส่งเสริมสนับสนุนให้มีการปฏิบัติตามหลักแห่งความเท่าเทียม

(3) ลดปัญหาและอุปสรรคเพื่อให้เกิดความเท่าเทียมในการจ้างงานและการให้บริการต่างๆ

รัฐสภาแคนาดาได้ตราพระราชบัญญัติสิทธิมนุษยชนแคนาดาในปี พ.ศ.2520 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อรับรองความเท่าเทียมของโอกาสและเสรีภาพจากการพิจารณาในเขตอำนาจศาลส่วนกลางซึ่งแนวความคิดในกฎหมายฉบับนี้ ก็คือ ประชาชนไม่ควรเสียสิทธิประโยชน์เพียงเพราะอายุ เพศ เชื้อชาติหรือมูลเหตุอื่นๆ และการปฏิบัติที่แตกต่างถือเป็นการต่อต้านกฎหมาย

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติกลุ่มนี้มีอำนาจหน้าที่ในการสืบสวนตรวจสอบได้สวนในเรื่องที่เกี่ยวกับการละเมิดสิทธิมนุษยชน รวมถึงตลอดถึง การไกล่เกลี่ยหรือเป็นตัวกลางในการตกลงของคู่กรณีและให้ความเห็นหรือให้คำแนะนำต่อรัฐบาลหรือรัฐสภาในเรื่องการส่งเสริมด้านสิทธิมนุษยชน โดยไม่มีอำนาจตัดสินชี้ขาดหรือดำเนินการฟ้องคดีในชั้นศาล⁹

2.1.2 กลุ่มประเทศที่มีอำนาจนำคดีขึ้นดำเนินการในชั้นศาล

องค์กรสิทธิมนุษยชนในต่างประเทศที่มีอำนาจในการนำคดีขึ้นดำเนินการในชั้นศาลโดยทำหน้าที่ฟ้องคดีต่อศาล เช่น (1) ประเทศศรีลังกา (2) ประเทศแอฟริกาใต้ (3) ประเทศฝรั่งเศส (4) ประเทศออสเตรเลีย มีที่มาและอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

2.1.2.1 ประเทศศรีลังกา

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งศรีลังกา (Human Rights Commission of Sri Lanka-HRC) ซึ่งได้ก่อตั้งขึ้นอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 21 สิงหาคมพ.ศ.2539 (ค.ศ.1996) โดยประกาศในรัฐธรรมนูญที่ 21 พ.ศ.2539 ซึ่ง รัฐบัญญัติฉบับนี้ได้ให้คำจำกัดความสิทธิมนุษยชน (Human Rights) ว่า หมายถึงสิทธิที่ระบุไว้ในภายใต้ข้อตกลงระหว่างประเทศในเรื่องสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (The International Covenant on Civil and Political Rights) และข้อตกลงระหว่างประเทศในเรื่องสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (The International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights) ทั้งนี้ในพระราชบัญญัติฉบับนี้ไม่ได้กำหนดและแยกแยะสิทธิมนุษยชนไว้ละเอียดชัดเจน

⁹ เกษราภรณ์ บำรุงรส, อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 6 น.99-100.

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนของประเทศศรีลังกาจัดตั้งขึ้นตามรัฐธรรมนูญว่าด้วย คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติศรีลังกา (Human Rights Commission of Sri Lanka Act) มี จำนวน 5 คน มาจากการแต่งตั้งของประธานาธิบดีตามคำแนะนำ ของสภารัฐธรรมนูญ และมีวาระดำรง ตำแหน่ง 3 ปี มีสถานภาพเป็นนิติบุคคลโดยประธานคณะกรรมการมีฐานะเทียบเท่ารัฐมนตรี

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติของประเทศศรีลังกามีอำนาจหน้าที่ดังนี้

- (1) ส่งเสริมให้มีการศึกษาวิจัยว่าด้วยเรื่องสิทธิมนุษยชน
- (2) ให้คำปรึกษาแนะนำและช่วยเหลือด้านกฎหมายแก่รัฐบาลในการพิทักษ์และส่งเสริม สิทธิพื้นฐาน
- (3) สืบสวนการละเมิดสิทธิมนุษยชนในกรณีที่ได้รับร้องเรียน
- (4) แต่งตั้งคณะกรรมการในระดับจังหวัดเพื่อทำหน้าที่แบ่งเบาภาระและคอยสอดส่องดูแล งานแทนคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

คณะกรรมการยังมีอำนาจออกหมายเรียกบุคคลมาให้ข้อเท็จจริงหรือเป็นพยานสามารถ ดำเนินการฟ้องร้องต่อศาลได้ เมื่อมีการละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือการละเลยไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ของ รัฐอันก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ถูกละเมิด

อำนาจในการสืบสวนและวินิจฉัยคำร้องทุกข์ของ HRC ในกระบวนการสืบสวนและวินิจฉัย คำร้องทุกข์ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติศรีลังกาต้องส่งรายงานการสืบสวนพร้อม ข้อเสนอแนะ ต่อศาลสูงและศาลสูงต้องสนองตอบภายในหนึ่งเดือน พร้อมชี้แจงกิจกรรมที่จะ ดำเนินการตามที่ได้รับคำแนะนำหลังจากนั้น คณะกรรมการฯ ต้องพิมพ์รายงานการสืบสวนพร้อม ผลการตอบรับจากศาลสูงและมีรายงานนั้นสำหรับผู้เสียหายด้วยหากไม่สามารถทำรายงานไม่ว่ากรณี ใดๆ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติศรีลังกาจะต้องทำรายงานแจ้งตามความเป็นจริงถึง ประธานาธิบดีก่อนเข้าสู่รัฐสภา

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติศรีลังกา สามารถใช้อำนาจทางแพ่งตามกฎหมายวิธี พิจารณาความแพ่ง อันหมายรวมถึงการออกหมายเรียกและบังคับใช้ตามกฎหมายเรียกให้มาปรากฏ ตัว การสอบพยานภายใต้คำสาบานการบังคับเรียกเอกสารการรับคำให้การที่เป็นลายลักษณ์อักษรการ ร้องขอเอกสารสาธารณะหรือสำเนาสำนวนคดีจากศาลในกรณีที่พยานหมิ่นประมาทศาลหรือเบี่ยง ความเท็จคณะกรรมการฯ อาจดำเนินการฟ้องร้องต่อศาลตามกฎหมายได้

เมื่อพบว่าการละเมิดสิทธิมนุษยชน หรือมีการละทิ้งหรือไม่ปฏิบัติงาน ตามหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐอันก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ถูกละเมิดคณะกรรมการฯ มีเพียงอำนาจในการสืบสวนและการเสนอแนะและใช้ความพยายามในการโน้มน้าวเพื่อให้เกิดการชดเชย หรืออาจเสนอแนะให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการทางกฎหมาย หรือขอคำสั่งจากศาลสูงต่อไป HRC ไม่มีอำนาจในการดำเนินการทางกฎหมาย HRC เป็นเพียงองค์การสอบสวนที่ไม่มีอำนาจในการตัดสินชี้ขาดสิทธิของคู่กรณีในส่วนของกระบวนการสืบสวนคำร้องทุกข์หาก HRC สามารถไกล่เกลี่ยประนีประนอมเรื่องราวร้องทุกข์ให้มีการจ่ายค่าชดเชยแก่ผู้เสียหายได้ อาจจะต้องมีการบันทึกภาพไว้เป็นหลักฐานเพื่อให้เกิดความโปร่งใสกับคู่กรณีเอง และพร้อมที่จะทำให้เกิดความโปร่งใสต่อสาธารณชนได้ตลอดเวลาหากมีการร้องขอจากบุคคลหรือหน่วยงานใดๆ

อย่างไรก็ตามในรัฐบัญญัติว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนของศรีลังกาแห่งชาติฉบับนี้ไม่ได้ระบุว่าให้มีการเผยแพร่รายงานทุกประเภทสู่สาธารณชนแต่อย่างใด¹⁰

2.1.2.2 ประเทศแอฟริกาใต้

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติของสาธารณรัฐแอฟริกาใต้ตั้งขึ้นตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2536 และพระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน พ.ศ. 2537 ซึ่งกำหนดให้คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ประกอบด้วยประธานและกรรมการโดยมีกรรมการปฏิบัติงานเต็มเวลาไม่น้อยกว่า 5 คน แต่งตั้งโดยประธานาธิบดีและประธานาธิบดีสามารถถอดถอนกรรมการออกจากตำแหน่งได้

กรรมการสามารถออกจากตำแหน่งได้โดยการยื่นในลาออกต่อรัฐสภาเป็นเวลา 3 เดือนล่วงหน้าเว้นแต่รัฐสภาจะมีมติเป็นกรณีพิเศษให้รับใบลาออกที่ยื่นล่วงหน้าเป็นเวลาน้อยกว่า 3 เดือน กรรมการที่ดำรงตำแหน่งจนครบวาระอาจได้รับการแต่งตั้งให้เป็นกรรมการได้อีก 1 วาระ

เมื่อมีตำแหน่งว่างลงในคณะกรรมการจะต้องมีการแต่งตั้งบุคคลมารับตำแหน่งแทนโดยเร็วเท่าที่จะทำได้

รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2536 กำหนดให้คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติของแอฟริกาใต้มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

¹⁰ สุทิน นพเกตุ, อ่างแล้ว เชิงอรรถที่ 2 น.22-23.

(1) การส่งเสริมและกำกับดูแลให้มีการเคารพและปกป้องสิทธิขั้นพื้นฐานเพื่อสร้างจิตสำนึกเกี่ยวกับสิทธิขั้นพื้นฐานแก่ประชาชน

(2) จัดทำข้อเสนอแนะต่อองค์กรของรัฐในทุกระดับเพื่อให้เกิดมาตรการที่จะส่งเสริมสิทธิขั้นพื้นฐานภายใต้ข้อกำหนดของกฎหมายและรัฐธรรมนูญ

(3) ศึกษาและจัดทำรายงานเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสิทธิขั้นพื้นฐานซึ่งคณะกรรมการพิจารณาเห็นสมควรและเป็นประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่

(4) ขอข้อมูลเกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายและการบริหารที่เกี่ยวข้องกับสิทธิขั้นพื้นฐานต่อองค์กรของรัฐ

(5) สอบสวนการละเมิดสิทธิขั้นพื้นฐานและให้ความช่วยเหลือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งที่ได้รับผลกระทบเพื่อการชดเชยเยียวยา

โดยเหตุที่รัฐธรรมนูญระบุว่า คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติอาจมีอำนาจหน้าที่และบทบาทเพิ่มขึ้นได้ตามกฎหมายซึ่งพระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน พ.ศ.2537 ได้บัญญัติอำนาจหน้าที่และบทบาทของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน ดังนี้

(1) พัฒนาและสร้างโครงการข้อมูลข่าวสาร ที่จะสนับสนุนความเข้าใจของส่วนรวมต่อพระราชบัญญัตินี้รวมทั้งต่อหมวดที่ 3 ของรัฐธรรมนูญและบทบาทตลอดจนกิจกรรมของคณะกรรมการ

(2) สร้างเครือข่ายในการติดต่อกับสถาบัน หน่วยงานหรือองค์กรที่ทำงานในลักษณะเดียวกันกับคณะกรรมการเพื่อประสานแนวนโยบายและส่งเสริมความร่วมมือกันในการดำเนินการช่วยเหลือผู้ที่ร้องทุกข์ในกรณีที่มีเขตอำนาจพิจารณาตามกฎหมายซ้ำซ้อนกัน

(3) พิจารณาคำรับรองข้อเสนอแนะตลอดจนคำร้องขอในกรณีที่เกี่ยวข้องกับสิทธิขั้นพื้นฐานซึ่งอาจได้รับข้อมูลจากแหล่งต่างๆ

(4) ศึกษาถึงปัญหาและสาเหตุของปัญหาที่เกี่ยวข้องกับสิทธิขั้นพื้นฐานซึ่งอาจจะได้รับการอ้างถึงโดยประธานาธิบดีและคณะกรรมการอาจนำเสนอในรายงานที่จะต้องทำตาม ซึ่งจะรวมผลของการศึกษาและข้อเสนอแนะที่เกี่ยวข้อง แล้วแต่จะพิจารณาเห็นสมควร

(5) ดำเนินการในศาลหรือองค์กรตุลาการในนามของคณะกรรมการเองหรือในนามของบุคคล บุคคลกลุ่มหนึ่งหรือกลุ่มชน ¹¹

2.1.2.3 ประเทศฝรั่งเศส

คณะกรรมการที่ปรึกษาด้านสิทธิมนุษยชนแห่งชาติของประเทศฝรั่งเศส ตั้งเมื่อ 31 มกราคม พ.ศ. 2532 ประกอบด้วยสมาชิก 71 คน มาจากกลุ่มบุคคลที่หลากหลาย เช่น สมาชิกวุฒิสภา ผู้แทนจากองค์กรเอกชนผู้แทนจากหน่วยงานรัฐบาล เป็นต้น เป็นหน่วยงานที่ขึ้นกับนายกรัฐมนตรี

คณะกรรมการที่ปรึกษาด้านสิทธิมนุษยชนแห่งชาติของประเทศฝรั่งเศสมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

(1) เสนอแนะความเห็นต่อนายกรัฐมนตรีและหน่วยงานของรัฐในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสิทธิมนุษยชนทั้งที่เป็นปัญหาสิทธิมนุษยชนภายในประเทศและระหว่างประเทศและสามารถเผยแพร่ข้อคิดเห็นในเรื่องต่างๆ ให้แก่สาธารณชนได้อำนาจหน้าที่ในด้านการให้คำปรึกษาและเสนอแนะในด้านนโยบาย กฎหมายสนธิสัญญาและกลไกระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับสิทธิมนุษยชน การเสนอและให้มีการออกกฎหมายใหม่หรือแก้ไขกฎหมายให้มีการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนกำหนดมาตรการสำหรับส่งเสริมสิทธิมนุษยชนและในเรื่องที่จะต้องเข้าเป็นภาคีแห่งสนธิสัญญาและความร่วมมือระหว่างประเทศว่าด้วยเรื่องสิทธิมนุษยชนและในการจัดหาค่าชดเชยสำหรับผู้ที่ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างเหมาะสมรวมถึงการจัดทำรายงานเสนอต่อประธานาธิบดีและรัฐสภา อำนาจหน้าที่ในด้านส่งเสริมความรู้เรื่องสิทธิมนุษยชนเพื่อเสริมสร้างความรู้ การวิจัย การศึกษาในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสิทธิมนุษยชนและการเผยแพร่ความรู้ด้านสิทธิมนุษยชน รวมถึงการสร้างเครือข่ายในการติดต่อกับองค์กรที่ทำงานในลักษณะเดียวกัน เพื่อส่งเสริมความร่วมมือกัน

(2) ดูแลให้มีการเคารพสิทธิมนุษยชนตามหลักการที่ปรากฏทั้งในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนและหน้าที่พลเมือง รัฐธรรมนูญและในอนุสัญญาระหว่างประเทศ และมีอำนาจหน้าที่ในสืบสวนและสอบสวนเพื่อนำเสนอฝ่ายบริหารหรือส่งให้อัยการฟ้องคดีต่อศาลยุติธรรมต่อไป ¹²

¹¹ ระกาวิณ ลิขนะวานิชพันธ์, (2542), น.1-13, อ้างถึงในเกษราภรณ์ บำรุงรส, อ้างแล้ว *เชิงอรรถที่* 2, น.102-103.

¹² ลัดดาวัลย์ ตันติวิทยาพิทักษ์และคณะ, (2542), น.70.

2.1.2.4 ประเทศออสเตรเลีย

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติประเทศออสเตรเลียจัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติว่าด้วยสิทธิมนุษยชนและความเสมอภาคทางโอกาส ค.ศ.1986 (Human Rights and Equal Opportunity Commission Act 1986) มาจากการแต่งตั้งโดยข้าหลวงหรือผู้สำเร็จราชการประกอบด้วยสมาชิก 7 คน ได้แก่

- (1) ประธานกรรมการ
- (2) กรรมการสิทธิมนุษยชนว่าด้วยการเลือกปฏิบัติทางเผ่าพันธุ์
- (3) กรรมการสิทธิมนุษยชน
- (4) กรรมการด้านการเลือกปฏิบัติกับผู้พิการ
- (5) กรรมการด้านการเลือกปฏิบัติทางเพศ
- (6) กรรมการด้านสิทธิส่วนตัว
- (7) กรรมการว่าด้วยความยุติธรรมทางสังคมของชนพื้นเมืองและชาวเกาะ

กรณีประสงค์จะแต่งตั้งบุคคลที่ดำรงตำแหน่งเจ้าหน้าที่ทางศาลแห่งรัฐให้เป็นคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ข้าหลวงใหญ่หรือผู้สำเร็จราชการอาจ จะเข้าดำเนินการร่วมกับผู้ว่าการรัฐ หากเป็นกรณีจำเป็นที่จะรักษาความปลอดภัยให้แก่บุคคล การแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการพิจารณา (ศาล) ให้เป็นสมาชิก จะต้องไม่กระทบกระเทือนตำแหน่งของเจ้าหน้าที่ทางศาลหรือตำแหน่ง ชื่อ สถานะฐานันดร เงินเดือน เงินประจำปีหรือเงินอื่นๆ หรือสิทธิพิเศษของเจ้าหน้าที่ทางศาล และการให้บริการแก่บุคคลดังกล่าวจะต้องเป็นไปเช่นเดียวกับสิทธิทางศาล

วาระการดำรงตำแหน่ง 7 ปี และสามารถได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งได้อีก วาระหนึ่ง นอกจากนี้ข้าหลวงใหญ่สามารถปลดกรรมการได้ เมื่อพิจารณาเห็นว่าเป็นผู้ประพฤติมิชอบไร้ความสามารถหรือเป็นบุคคลล้มละลาย

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติของประเทศออสเตรเลียมีอำนาจหน้าที่ดังนี้

- (1) ปฏิบัติให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
- (2) ตรวจสอบพระราชบัญญัติและร่างกฎหมายว่าสอดคล้องหรือขัดกับสิทธิมนุษยชนหรือไม่
- (3) สอบสวนการกระทำหรือการปฏิบัติว่าสอดคล้องหรือขัดกับสิทธิมนุษยชนหรือไม่

(4) ส่งเสริมความเข้าใจการยอมรับและการสนทนาของสาธารณชนเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนในออสเตรเลีย

(5) ดำเนินการวิจัยโครงการศึกษาและโครงการอื่นๆ เพื่อการส่งเสริมสิทธิมนุษยชน

(6) ดำเนินการในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสิทธิมนุษยชนโดยการริเริ่มของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนหรือเมื่อได้รับการร้องขอ

(7) รายงานต่อรัฐมนตรีเกี่ยวกับกฎหมายที่ต้องดำเนินการเพื่อปฏิบัติตามข้อกำหนดของกติกา ปฏิญญาหรือกลไกระหว่างประเทศอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

(8) ศึกษาพิจารณากลไกระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับสิทธิมนุษยชน

(9) เข้าร่วมการพิจารณาคดีโดยการอนุญาตจากศาลตามเงื่อนไขใดๆ ที่กำหนดโดยศาลในระหว่างการพิจารณาที่เกี่ยวข้องกับประเด็นสิทธิมนุษยชน

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งออสเตรเลียมีอำนาจบังคับให้พยานให้ปากคำเป็นลายลักษณ์อักษรแต่พยานก็สามารถปฏิเสธที่จะให้การในกรณีที่จะเป็นการกล่าวให้ร้ายตนเองนอกจากนี้ยังมีอำนาจชี้ขาดในกรณีเกี่ยวกับการเลือกปฏิบัติทางเพศ หรือทางเชื้อชาติได้ซึ่งสามารถยับยั้งกรณีดังกล่าวให้คณะได้สวนสาธารณะของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติของออสเตรเลีย ซึ่งผลการตัดสินดังกล่าว จะไม่มีผลทางกฎหมาย แต่คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติของออสเตรเลียมีสิทธินำเรื่องขึ้นสู่ศาลแห่งสหพันธรัฐเพื่อให้การตัดสินนั้น มีผลทางกฎหมายได้

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติของออสเตรเลียมีสำนักงานทั้งในส่วนกลางและภูมิภาค มีเจ้าหน้าที่หรืออาสาสมัครสิทธิมนุษยชน ประจำชุมชนที่มีรายงานการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างกว้างขวาง ซึ่งมีอำนาจค่อนข้างมากรวมทั้งมีอำนาจชี้ขาดในกรณีเกี่ยวกับการเลือกปฏิบัติทางเพศหรือทางเชื้อชาติได้¹³

กล่าวโดยสรุป คณะกรรมการมนุษยชนของต่างประเทศในกลุ่มนั้นนอกจากมีหน้าที่ทั่วไปเหมือนกลุ่มแรกแล้วยังมีอำนาจหน้าที่ในการนำคดีขึ้นดำเนินการในชั้นศาลในศาลยุติธรรมให้ ศาลตัดสินชี้ขาดในคดีการละเมิดสิทธิมนุษยชนเพื่อให้มีผลบังคับตามกฎหมาย

¹³ เกษราภรณ์ บำรุงรส, อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 2 น. 105-107.

2.2.คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติของไทย

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติของไทยได้มีการกำหนดขึ้นเป็นครั้งแรกในประเทศไทย โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ซึ่งมีที่มาและอำนาจหน้าที่ดังนี้

2.2.1 ความเป็นมาของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติของไทย

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติของไทย เป็นองค์กรหนึ่งที่ปรากฏอยู่ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ได้กำหนดให้มีหลักประกันสำคัญอย่างยิ่งต่อการปกป้องคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิมนุษยชน โดยรัฐธรรมนูญได้กำหนดให้มีการจัดตั้งกลไกใหม่ๆ เช่น “คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ” โดยรัฐธรรมนูญมาตรา 334 กำหนดให้ตรากฎหมายตามมาตรา 199 และมาตรา 200 ให้แล้วเสร็จภายในสองปีนับแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญ ซึ่งรัฐธรรมนูญประกาศใช้เมื่อวันที่ 11 ตุลาคม พ.ศ. 2540 และต่อมาได้มีการตราพระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2542 โดยลงประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ 25 พฤศจิกายน 2542

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาตรา 199 กำหนดให้คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติประกอบด้วยประธานกรรมการหนึ่งคนและกรรมการอีกสิบคน ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตามคำแนะนำของวุฒิสภาจากผู้ซึ่งมีความรู้หรือประสบการณ์ด้านการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนเป็นที่ประจักษ์ โดยต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของผู้แทนจากองค์กรเอกชนด้านสิทธิมนุษยชนด้วย

การสรรหาและการเลือกกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเป็นไปตามพระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2542

ประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติและกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ มีวาระการดำรงตำแหน่ง 6 ปี และดำรงตำแหน่งได้เพียงวาระเดียว

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติชุดแรกที่ได้รับการสรรหาและได้รับการโปรดเกล้า ฯ แต่งตั้งเมื่อวันที่ 13 กรกฎาคม 2544 ซึ่งครบวาระการดำรงตำแหน่งเมื่อวันที่ 12 กรกฎาคม 2550

เมื่อวันที่ 19 กันยายน 2549 ได้มีการปฏิวัติโดยคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ซึ่งได้มีการยกเลิกรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 และประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พ.ศ. 2549 “กำหนดให้มีสถานการณ์บัญญัติแห่งชาติขึ้น ทำหน้าที่แทนสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาโดยมีสมาชิกสถานการณ์บัญญัติแห่งชาติ จำนวน 242 คน” และได้กำหนดให้มีสภาร่างรัฐธรรมนูญ (สสร.) จำนวน 100 คน ให้ทำหน้าที่ยกร่างรัฐธรรมนูญขึ้นมาใหม่ สสร. ได้ยกร่างรัฐธรรมนูญเสร็จภายในระยะเวลา 180 วันแล้วให้ประชาชนลงมติเมื่อวันอาทิตย์ที่ 19 สิงหาคม 2550 ซึ่งประชาชนได้ลงประชามติรับร่างรัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าวและมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 เมื่อวันที่ 24 สิงหาคม 2550

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ได้กำหนด ให้คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนมีสถานะเป็นองค์กรอื่นตามรัฐธรรมนูญและมีการปรับเปลี่ยนจำนวนกรรมการและกระบวนการสรรหา คุณสมบัติของกรรมการรวมทั้งมีการเพิ่มบทบาทและอำนาจหน้าที่หลายประการ กล่าวคือ

รัฐธรรมนูญมาตรา 256 กำหนดให้มีคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ประกอบด้วยประธานกรรมการหนึ่งคนและกรรมการอื่นอีกหกคนซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตามคำแนะนำของวุฒิสภาจากผู้ซึ่งมีความรู้หรือประสบการณ์ด้านการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนเป็นที่ประจักษ์ โดยต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของผู้แทนองค์กรเอกชนด้านสิทธิมนุษยชนด้วย

คุณสมบัติลักษณะต้องห้าม การถอดถอนและการกำหนดค่าตอบแทนกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติโดยให้มีวาระการดำรงตำแหน่งหกปีนับแต่วันที่พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งและให้ดำรงตำแหน่งได้เพียงวาระเดียว

ในกระบวนการสรรหากรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาตินั้น รัฐธรรมนูญมาตรา 256 วรรคห้ากำหนดให้นำมาตรา 204 วรรคสาม มาตรา 206 มาตรา 207 และมาตรา 209 (2) มาใช้บังคับโดยอนุโลม เว้นแต่องค์ประกอบของคณะกรรมการสรรหาให้เป็นไปตามมาตรา 243 กล่าวคือให้ใช้คณะกรรมการสรรหาผู้ตรวจการแผ่นดินมาใช้สรรหาคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติด้วย

องค์ประกอบของคณะกรรมการสรรหาตามมาตรา 243 มีจำนวนเจ็ดคนประกอบด้วย ประธานศาลฎีกา ประธานศาลรัฐธรรมนูญ ประธานศาลปกครองสูงสุด ประธานสภาผู้แทนราษฎร

ผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร บุคคลซึ่งที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาคัดเลือกหนึ่งคน และบุคคลซึ่งที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุด คัดเลือกหนึ่งคน

บุคคลซึ่งที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาเลือกและที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุด เลือกต้องมีผู้ใช้พิพาทหรือตุลาการและต้องไม่เป็นกรรมการสรรหาผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กร ตามรัฐธรรมนูญอื่นในขณะเดียวกัน (มาตรา 231(1) วรรคสาม)

คณะกรรมการสรรหาต้องดำเนินการสรรหาและคัดเลือกกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ให้แล้วเสร็จภายในสามสิบวันนับแต่วันที่มิเหตุให้ต้องการมีการเลือกบุคคลให้ดำรงตำแหน่ง กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (มาตรา 206 (1))

2.2.2 บทบาทและอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 กำหนดให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และได้มีการตราพระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน แห่งชาติ พ.ศ. 2542 เพื่อรองรับภารกิจของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ โดยมีการกำหนดบทบาทและภารกิจของ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ดังนี้

2.2.2.1 อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

นอกจากจะมีอำนาจหน้าที่ตามที่รัฐธรรมนูญกำหนดแล้วยังมีพระราชบัญญัติ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2542 กำหนดบทบาทและอำนาจหน้าที่ไว้ในมาตรา 15 ดังนี้

(1) ส่งเสริมการเคารพและปฏิบัติตามหลักสิทธิมนุษยชนทั้งในระดับประเทศและระหว่าง ประเทศ

(2) ตรวจสอบและรายงานการกระทำหรือการละเลยการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิ มนุษยชนหรือไม่เป็นไปตามพันธกรณีระหว่างประเทศเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนที่ประเทศไทยเป็นภาคี และเสนอมาตรการการแก้ไขที่เหมาะสมต่อบุคคลหรือหน่วยงานที่กระทำหรือละเลยการกระทำ ดังกล่าวเพื่อดำเนินการ ในกรณีที่ปรากฏว่าไม่มีการดำเนินการตามที่เสนอให้รายงานต่อรัฐสภาเพื่อ ดำเนินการต่อไป

(3) เสนอแนะนโยบายและข้อเสนอในการปรับปรุงกฎหมาย กฎ หรือข้อบังคับต่อรัฐสภา และคณะรัฐมนตรีเพื่อส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

(4) ส่งเสริมการศึกษา การวิจัย และการเผยแพร่ความรู้ด้านสิทธิมนุษยชน

(5) ส่งเสริมความร่วมมือและประสานงานระหว่างหน่วยงานราชการองค์การเอกชน และองค์การอื่นในด้านสิทธิมนุษยชน

(6) จัดทำรายงานประจำปีเพื่อประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนภายในประเทศเสนอต่อรัฐสภา คณะรัฐมนตรี และเปิดเผยต่อสาธารณชน

(7) ประเมินผลและจัดทำรายงานผลการปฏิบัติงานประจำปีเสนอต่อรัฐสภา

(8) เสนอความเห็นต่อคณะรัฐมนตรีและรัฐสภาในกรณีที่ประเทศไทยจะเข้าเป็นภาคีสถิติสัญญาเกี่ยวกับการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

2.2.2.2 กระบวนการร้องเรียนและการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน

(1) ผู้ที่มีสิทธิร้องเรียน ได้แก่

- ผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน ร้องเรียนเองหรือมอบหมายให้ผู้อื่นหรือองค์การเอกชนด้านสิทธิมนุษยชนร้องเรียนแทน

- องค์การเอกชนด้านสิทธิมนุษยชน

- คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติหยิบยกเรื่องขึ้นพิจารณาตรวจสอบได้ด้วยตนเอง

การร้องเรียนและตรวจสอบทำได้ทุกกรณี ยกเว้น กรณีที่มีการฟ้องร้องเป็นคดีอยู่ในศาล หรือคดีที่ศาลพิพากษาเด็ดขาดแล้ว

(2) รายละเอียดในคำร้องเรียน

- ชื่อ ที่อยู่ของผู้ร้องเรียน หรือผู้ร้องเรียนแทน

- ข้อเท็จจริงหรือพฤติการณ์อันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน

- ลายมือชื่อผู้ร้องหรือผู้ร้องเรียนแทน

- หนังสือมอบหมาย ในกรณีที่ให้ผู้อื่นร้องเรียนแทน

(3) คำร้องเรียนจะไปถึงกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติอย่างไร

- ยื่นคำร้องด้วยตนเองเป็นเอกสารหรือด้วยวาจา

- มอบหมายให้ผู้อื่น หรือองค์การเอกชนด้านสิทธิมนุษยชนเป็นผู้ยื่น

- ส่งทางไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับ

- วิธีอื่นตามที่คณะกรรมการกำหนด

(4) เมื่อรับเรื่องร้องเรียนแล้วคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติจะพิจารณาว่า

- เรื่องดังกล่าวมีมูลหรือไม่

- เรื่องดังกล่าวอยู่ในอำนาจหน้าที่หรือไม่

- ควรรับเรื่องดังกล่าวไว้ตรวจสอบหรือไม่

- หากเรื่องที่รับมาไม่อยู่ในอำนาจหน้าที่ ต้องแจ้งแก่ผู้ร้องเรียนทราบและส่งเรื่องให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการแก้ไขต่อไป

(5) หากมีมูลและรับไว้ตรวจสอบจะต้องดำเนินการ

- เรียกบุคคลหรือหน่วยงานที่ถูกร้องเรียนว่าละเมิดสิทธิมนุษยชนมาชี้แจงข้อเท็จจริงภายในระยะเวลาที่กำหนด

- จากนั้นจึงเข้าสู่กระบวนการตรวจสอบและไต่สวนโดยคณะกรรมการจะเรียกผู้ร้องเรียนและผู้ถูกร้องเรียนมาชี้แจงรายละเอียด และเสนอพยานหลักฐานหรือให้ส่งวัตถุ เอกสาร เพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริง และคณะกรรมการอาจร้องขอให้ศาลออกหมายสำหรับเข้าตรวจสอบสถานที่ต่างๆ เพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบข้อเท็จจริง และการรวบรวมพยานหลักฐานต่างๆ ก็ได้

- ในระหว่างการศึกษาตรวจสอบ หากคณะกรรมการเห็นว่าสามารถไต่สวนได้ก็ให้ดำเนินการไต่สวนประนีประนอมเพื่อแก้ไขปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชน โดยให้ทำข้อตกลงเป็นลายลักษณ์อักษรและให้ยุติเรื่องหากไม่สามารถไต่สวนประนีประนอมได้ก็ให้ดำเนินการพิจารณาตรวจสอบต่อไปจนเสร็จสิ้น

(6) ทำรายงานผลการตรวจสอบและเสนอมาตรการการแก้ไขและแจ้งบุคคลหรือ หน่วยงานที่ละเมิดสิทธิมนุษยชนให้ดำเนินการแก้ไขภายในเวลาที่กำหนดแล้วแจ้งให้คณะกรรมการทราบ

(7) หากบุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการละเมิดสิทธิมนุษยชนไม่ดำเนินการแก้ไขภายในเวลาที่กำหนดให้รายงานนายกรัฐมนตรี เพื่อสั่งการให้ผู้ละเมิดดำเนินการแก้ไขปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนภายใน 60 วัน นับแต่วันที่ได้รับรายงาน

(8) หากยังไม่มี การแก้ไข หรือนายกรัฐมนตรีไม่สั่งการหรือไม่อยู่ในอำนาจการสั่งการของนายกรัฐมนตรีให้รายงานต่อรัฐสภาและจะเผยแพร่กรณีที่ไม่มีการดำเนินการแก้ไขปัญหา นั้นให้สาธารณชนทราบก็ได้

2.2.3 การเพิ่มบทบาทอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้เพิ่มบทบาทและอำนาจหน้าที่ของ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติให้ทำหน้าที่คุ้มครองสิทธิประชาชนเพิ่มขึ้นโดยบัญญัติไว้ใน รัฐธรรมนูญ มาตรา 257 ดังนี้

“(1)

(2) เสนอเรื่องพร้อมด้วยความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญ ในกรณีที่เห็นชอบตามที่มีผู้ร้องเรียน ว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายใดกระทบต่อสิทธิมนุษยชนและมีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วย รัฐธรรมนูญ ทั้งนี้ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ

(3) เสนอเรื่องพร้อมด้วยความเห็นต่อศาลปกครอง ในกรณีที่เห็นชอบตามที่มีผู้ร้องเรียนว่า กฎ คำสั่ง หรือการกระทำอื่นใดในทางปกครองกระทบต่อสิทธิมนุษยชนและมีปัญหาเกี่ยวกับ ความชอบด้วยรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย ทั้งนี้ ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง

(4) ฟ้องคดีต่อศาลยุติธรรมแทนผู้เสียหาย เมื่อได้รับการร้องขอจากผู้เสียหายและเป็นกรณีที่ เห็นสมควรเพื่อแก้ไขปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนเป็นส่วนรวมทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ”แนวความคิด ในการเพิ่มอำนาจหน้าที่ให้คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนนั้น ศาสตราจารย์ ดร.สมคิด เลิศไพฑูรย์ สมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญและเลขาธิการ คณะกรรมาธิการยกร่างรัฐธรรมนูญได้ชี้แจงต่อที่ประชุม สภาร่างรัฐธรรมนูญว่าคณะกรรมาธิการยกร่างรัฐธรรมนูญมีความเห็นตรงกันว่าคณะกรรมการสิทธิ มนุษยชนแห่งชาตินั้น ควรจะทำหน้าที่คล้ายคลึงกับผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา กล่าวคือสามารถ เสนอเรื่องไปยังศาลรัฐธรรมนูญได้และการเพิ่มอำนาจของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาตินั้น ให้ เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ ส่วน (3) นั้น เป็นเรื่องการฟ้องคดีต่อศาลปกครองเพื่อให้เกิดความชัดเจน จึงให้เพิ่มคำว่าทั้งนี้ตามที่ พระราชบัญญัติว่าด้วยการจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง ในระยะเวลา 10 ปีที่ผ่านมา มีการตั้งคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน แห่งชาติขึ้น ทำให้การคุ้มครองปกป้องสิทธิ มนุษยชนใน ประเทศไทยมีความคืบหน้าไปมากและกรณีที่ สสร.ได้เพิ่มอำนาจใหม่ ๆ ให้คณะกรรมการสิทธิ

มนุษยชนแห่งชาติ ใน (2),(3) และ(3/1)จะทำให้เรื่องของสิทธิมนุษยชนในประเทศไทยก้าวหน้าไปยิ่งกว่าเดิม¹⁴

¹⁴ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, “รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ,” (ครั้งที่ 34/2550), น.262.